

Haitalliset vieraskasvit ja niiden torjunta

Titta Vikstedt (SLL)
26.2.2025

Mikä on haitallinen vieraslaji?

- **Vieraslaji** = mikä tahansa laji, joka on levinnyt alkuperäisen levinneisyysalueen ulkopuolelle ihmisen vaikutuksesta
- **Haitallinen vieraslaji** = Lainsäädännössä haitallisiksi määriteltyt vieraslajit (EU:n (89) ja kansallisen (39) lainsäädännön lajilistat)

Lainsäädäntö:

- **Vieraslaji** = Mitään vieraslajia ei saa käsitellä niin, että se pääsee leviämään luontoon
- **Haitallinen vieraslaji** = Ei saa päästää ympäristöön, kasvattaa, kuljettaa, välittää, saattaa markkinoille, tuoda maahan, myydä tai luovuttaa

HUOM: Myös muutkin kuin haitalliseksi lainsäädännössä säädettyt vieraslajit voivat aiheuttaa ongelmia jo nyt tai tulevaisuudessa!

Mitä haittaa vieraskasveista on?

- **Ekologiset haitat:** Syrjäyttävät ja köyhdyttävät alkuperäistä kasvillisuutta valtaamalla elintilaa, muuttamalla maaperän kemiallista koostumusta, risteytymällä alkuperäisen lajiston kanssa... > myös alkuperäisistä kasvilajeista riippuvaliset eliöt kärsivät!
- **Taloudelliset haitat:** Aiheuttavat torjuntakustannuksia, satotappioita, tukahduttavat puuntaimia talousmetsässä...
- **Sosiaaliset haitat:** Voivat aiheuttaa allergiaa, heikentää virkistyskäyttömahdollisuuksia, muuttaa kulttuurimaisemia...

ESIMERKKI: Komealupiini

Haitalliset vieraskasvit ja niiden torjunta

Komealupiini (*Lupinus polyphyllus*)

- Tuotu Pohjois-Amerikasta 1820-luvulla rehukasviksi
- Esiintyy koko maassa, pohjoisinta Lappia lukuunottamatta
- Kasvupaikat tienvarret, radanvarret, joutomaat, niityt, kedot - jopa harjumetsät
- Kulkeutuu tienvarsiniittojen, maa-ainesten ja puutarhajätteen mukana
- Monivuotinen, lisääntyy pääasiassa siemenestä, sitoo typpeä
- Syrjäyttää niittykasveja ja niistä riippuvaisia hyönteisiä, heikentää kulttuurimaisemia, tukahduttaa puuntaimia
- **TORJUNTA:** Usean vuoden ajan, ennen siementen kypsymistä, pienet esiintymät kaivamalla, isot 2-4 kesässä niittämällä + niittojätteen korjuu + kompostointi tai haravointi kasaan, siemeniä sisältävä kasvijäte säkkiin + poltettavaksi

Jättipalsami (*Impatiens glandulifera*)

- Lähtöisin Himalajan vuoristosta, tuotu Suomeen 1800-luvun lopulla
- Esiintyy koko maassa, pohjoisinta Lappia lukuunottamatta
- Kasvupaikat rantakosteikot, lehdot, ojat, purot, jokivarret...
- Yksivuotinen, leviää siemenistä
- Leviää isoiksi kasvustoiksi heikentäen kasvilajien monimuotoisuutta, kilpailee pölyttäjästä, voi uhata taantuvia ja harvinaisia kasvilajeja
- Voi sekoittaa lehtopalsamiin ennen kukintaa
- **TORJUNTA:** Muutaman vuoden ajan 2-3 kertaa kesässä, ennen kukintaa/siementen kypsymistä, pienet esiintymät käsin kitkemällä, isot niittämällä/raivaussahalla
Kasvijätteen hävitys: kompostointi tai keruu kasoihin

Kuva: Titta Vikstedt

Jättiputket (*Heracleum persicum* -ryhmä)

- Suomessa yleisin kaukasianjättiputki, lisäksi persianjättiputki ja armenianjättiputki
- Hyvin kookkaita sarjakukkaiskasveja, lähtöisin Kaukasiasta ja Lounais-Aasiasta, 2-/monivuotisia
- Leviävät siemenestä, runsas siementuotanto ja pitkä itämiskyky
- Tunnistus: "lkävän näköiset" lehdet ja paksut piikikkäät varret, voimakas aniksinen tuoksu
- Kasvupaikat: pellot, pientareet, metsät, rannat
- Tukahduttavat muun kasvillisuuden, yksipuolistavat maisemaa, heikentävät virkistyskäyttömahdollisuuksia, kasvineste voi aiheuttaa ihoärsytystä ja allergiaa
- Tärkeintä erottaa alkuperäisistä kookkaista sarjakukkaiskasveista
- **TORJUNTA:** Useamman vuoden ajan, ennen siementen kypsymistä, pääjuuren katkaisu pistolapiolla, taimien kitkentä käsin, niitto, kukintojen poisto, peitto katteella usean vuoden ajaksi + juurtenpalojen ja kukintojen säkitys ja toimitus polttokelpoisiin jätteisiin
- **HUOMIO:** Muista suojautua kasvinesteeltä: käsineet, pitkät hihat ja lahkeet, suojalasit...

Kuva: Katarina Pessa

Kuva: Katarina Pessa

Kurtturuusu (*Rosa rugosa*)

- Kaksi muotoa: punakurtturuusu ja valkokurtturuusu
- Lähtöisin Itä-Aasian Tyynenmeren rannoilta
- Leviää juurakon ja siementen avulla (linnut)
- Yleisin Suomessa Oulu-Kajaani-Joensuu linjan eteläpuolella, mutta havaintoja myös pohjoisempana
- Ongelma etenkin merenrantahietikoilla > tiheät kasvustot, alkuperäisen kasvillisuuden syrjäyttäminen > vaikutus myös hyönteislajistoon ja virkistyskäyttöön
- Älä sekoita luonnonvaraisiin orjanruusuihin!
- **TORJUNTA:** Pienien esiintymien leikkaus alas + juurakon poisto, suurempien kasvustojen näivytys leikkaamalla 20-30 cm tapeiksi + uusien versojen poisto 1-2 kertaa kesässä, jättik kasvustojen poisto traktorilla tai toistuvalla alasleikkuulla, myös peittäminen 2-3 vuoden ajaksi mahdollista, juurenpalat ja kiulukat tulee hävittää polttamalla (kiulukat voi myös hyödyntää keittiössä)

Kuva: Jouko Rikkinen,
CC-BY-NC-4.0

Japanintatar (*Reynoutria japonica*) +sahalintatar, tarhatatar

- Alunperin Itä-Aasiasta, tuotu Eurooppaan koristekasviksi 1800-l.
- Monivuotinen, nopeakasvuinen, kasvaa jopa 3 metriseksi
- Varret lähes haarattomat, ontot, bambumaiset, puumaiset
- Vaatii valoa - kasvaa joenvarsilla, kaatopaikalla, väyliensivustoilla, metsänreunoilla, sietää hyvin karuakin maaperää.
- Muistuttaa sahalintatarta ja tarhatatarta (risteymä) - kaikki haitallisia!
- Kukkii syys-lokakuussa
- Kasvattaa hyvin syvät ja laajat juuret, leviää kasvullisesti + juurenaloista
- Voimakkaita kilpailijoita, kun pääsee leviämään ei mitään muita kasveja juuri enää kasva
- **TORJUNTA:** Taimien kiskonta, toistuva leikkuu alas (vuosien ajan), leikkuu + peittäminen katteella, HUOM: juurenaloja sisältävän maa-aineksen käsittelyssä oltava erityisen varovainen!

Kuva: Jouko Rikkinen,
CC-BY-NC-4.0

Kanadanpiisku (*Solidago canadensis*)+ isopiisku, (korkeapiisku)

- Lähtöisin Pohjois-Amerikasta, tuotu koristekasviksi Eurooppaan 1600-l.
- Monivuotisia, hyvin sopeutuvaisia erilaisiin maaperiin
- Kotipihoilla, joutomailla, teiden- ja ratojen varsilla, hylätyillä pelloilla... voimakas kilpailija niityillä, vähentää muiden putkilokasvien määrää ja vaikuttaa sitä kautta hyönteislajistoon
- Havaintoja eniten Oulu-Kajaani-Joensuu linjan eteläpuolella, myös Länsi-Lapissa
- Runsas siementuotanto, leviävät siemenistä ja juurenpaloista
- Näyttävä kaarevahaarainen kertokukinto elo-syyskuussa
- Vieraspiiskuja vaikea erottaa toisistaan, älä kuitenkaan sekoita luonnonvaraiseen kultapiiskuun
- **TORJUNTA:** Tehokkainta niitto kaksi kertaa vuodessa (kesä-elokuussa) ennen siementen kypsymistä, usean vuoden ajan. Kun kasvuvoima hiipuu = kotimaisten kasvien siementen kylvö / Voi myös kaivaa, mutta juuren osien tarkka hävittäminen tärkeää!

Kuva: Jouko Rikkinen,
CC-BY-NC-4.0

Viitapihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*)

- Rehevä pensas, joka lähtöisin Keski-Siperiasta Japaniin ja Kamtsatkan niemimaalle ulottuvalta alueelta, jossa korpimaiden ja jokivarsien kasvi
- 1-2 metriä korkea, heinä-elokuussa kukkii jopa 30 cm huiskilokukinnoin
- Menestyy Suomessa Lappia myöten, rehevillä paikoilla leviää nopeasti
- Tienvarret, joutomaat, metsänreunat – jopa suojelualueet
- Leviää maavarsien avulla tehokkaasti, tiheät kasvustot tukahduttavat muun kasvillisuuden, yksipuolistaen luontoa
- **TORJUNTA:** Hankala hävitettävä, kestää hyvin leikkausta. Leviämisen hillitseminen toistuvalla leikkuulla (3-4 kertaa kesässä) / Juurakoiden kaivuu tai juurakoiden leikkuu + peittäminen esim. paksulla muovikatteella

Kuva: Jouko Rikkinen,
CC-BY-NC-4.0

Valkopajuangervo (*Spiraea alba*) (+muut pajuangervot)

- Valkopajuangervo, vitipajuangervo ja kaljupajuangervo lainsäädännössä haitalliseksi säädettyjä
- Lisäksi lännenpajuangervo, viitapajuangervo, rusopajuangervo ja mökinpajuangervo voivat aiheuttaa haittaa
- Lähtöisin Pohjois-Amerikan itäosista, Suomessa käytetään mm. ryhmä- ja aidanpensaana
- 1,5 m korkea, kukkii 5-30 cm huiskilokukinnoin heinä-elokuussa
- Viihtyy niin auringossa kuin puolivarjossa, sietää tulvimista, kasvattaa rehevillä paikoilla erittäin laajoja kasvustoja, myös suojelualueilla
- Tukahduttaa muun kasvillisuuden
- Leviää tehokkaasti juurien ja juurtenpalojen avulla
- Toistaiseksi ei yhtä laajalle levinnyt kuin viitapihlaja-angervo
- **TORJUNTA:** Näivettäminen toistuvalla alasleikkauella raivaussahalla / Juurakoiden kaivuu, versojen kitkentä

Kuva: Ella Ahti,
CC-BY-NC-4.0

Mistä vieraskasvien torjunta kannattaa aloittaa?

Miten torjuntaa kannattaa kohdentaa?

- Huomioi käytettävissä oleva aika ja muut resurssit
- Jos torjuttavia kohteita on paljon – aloita sieltä, missä vieraskasvit ovat suurin uhka alkuperäiselle luonnolle = luonnonsuojelualueiden lähialueet ja muut kohteet, joissa on esimerkiksi monimuotoista luonnonkasvillisuutta tai hyvin säilynyttä kulttuurimaisemaa
- Tehokkainta on torjua ensin pienet hajaesiintymät, jotta ne eivät ehdi levitä
- Laajoja esiintymiä kannattaa alkaa torjua reunoilta
- Virtaavan veden äärellä aloita yläjuoksulta
- Menetelmiä voi yhdistää, esimerkiksi pienet lupiiniesiintymät ja isojen esiintymien reuna-alueet huolellisesti, suurten esiintymien keskiosat kukinnot katkaisemalla tai niittämällä
- Tärkeintä on estää kasvien leviäminen!

Suunnittele työ huolella

- Kartoita torjuttava alue - miten laaja torjuntakohde on?
- Mistä esiintymä on saanut alkunsa
 - Huomioi etenkin tehokkaasti siemenistä leviävien kasvien osalta mm. vesistöt!
- Selvitä maanomistaja ja pyydä häneltä lupa torjuntaan
 - luonnonsuojelualueilla vaaditaan myös viranomaisen lupa
- Valitse torjuntakeino ja -ajankohdat kasvin ja kohteen laajuuden mukaan
- Suunnittele, miten vieraslajijäte hävitetään
 - syntykö torjunnassa kasvijätettä, josta laji voi levitä (siemenet, juurenpalat...)
- Valmistaudu toistamaan torjuntatoimia tulevana vuosina
- Varaudu jälkiseurantaan - siemenpankista voi itää uusia kasveja pahimmillaan vuosienkin jälkeen

A woman wearing a light-colored bucket hat, glasses, a white t-shirt, and blue gloves is working in a field. She is leaning over a green bush with pink flowers, possibly weeding or planting. In the background, there are tall, dry grasses and other people working in the field. The scene is outdoors with trees and foliage in the background.

Kiitos mielenkiinnosta!

Lisää tietoa
vieraskasveista ja
niiden
torjunnasta
osoitteessa
www.vieraslajit.fi

Vinkkejä ja ideoita
myös
www.sll.fi/vieraslajit